КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	:Айпери Каратаева
Университет	:Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Институт	:Коомдук илимдер институту
Багыты	:Түркология
Беттердин саны	:XIX+154
Бүтүрүү датасы	:04/06/2015
Илимий жетекчиси	:Доц. м.а. Др. (PhD) Нурдин Усеев

КЫРГЫЗ ТИЛИНИН ТҮШТҮК ДИАЛЕКТИЛЕРИНДЕГИ БАЙЫРКЫ ТҮРКЧӨ ЭЛЕМЕНТТЕР

Аты аталган диссертациянын темасы болгон байыркы түрк тили жана кыргыз тилинин диалектилеринин үстүндө окумуштуулар тарабынан изилдөө жүргүзүлүп, байыркы түрк тилинде жазылган тексттер жөнүндө бир топ окуу, иш-аракеттери жасалуу менен бирге түрдүү пикирлер айтылган. Мындай иш-аракеттердин ичинен С. Малов, И. Кормушин, Талат Текин, Нурдин Усеевдин эмгектерине, байыркы түрк тилинин сөздүктөрүнө жана Жээнбай Муканбаевдин эмгектерине таянуу менен бул ишибизде байыркы түрк тилиндеги элементтердин кыргыз тилинин түштүк диалектилериндеги изи каралды.

Илимий иликтөөнүн максаты – байыркы түрк тилине мүнөздүү тилдик элементтердин кыргыз тилинин түштүк диалектилеринде сакталгандыгын тили илиминдеги салыштыруу принциптеринин негизинде мисалдар менен көрсөтүү, тилдин тарыхына таандык болгон архаикалык тилдик өзгөчөлүктөрдү фонетикалык, морфологиялык, лексикалык, семантикалык жактан ачып берүү болду.

Максатка ылайык иште байыркы түрк тилине таандык фонетикалык, морфологиялык, лексикалык элементтердин кыргыз тилинин түштүк диалектилериндеги эквиваленттери, маанилери, мисалдары менен берилди.

Диссертациянын киришүү бөлүмүндө байыркы түрк тилинин негизги булактары жана кыргыз тилинин түштүк диалектилери жөнүндө жалпы маалымат берилди. Иш негизинен үч бөлүмдөн турат.

Биринчи бөлүмдө байыркы түрк тили менен кыргыз тилинин түштүк диалектилеринин фонетикасын салыштыруу менен, экөөнүн ортосундагы айырмачылыктар жана окшоштуктар иликтөөгө алынды.

Экинчи бөлүмдө кыргыз тилинин түштүк диалектилеринде байыркы түрк тилине таандык морфологиялык элементтер салыштырылып, мисалдары менен көрсөтүлдү.

Үчүнчү бөлүмдө байыркы түрк тилинде колдонулган сөздөрдүн кыргыз тилинин түштүк диалектилериндеги эквиваленттери, маанилери, мисалдары, булактары менен бирге берилди. Алардын маанилик жана фонетикалык жактан өзгөрүп өзгөрбөгөндүгүнө карата үчкө бөлүндү. Иштин соңунда жалпы корутунду бөлүмүнө орун берилди.

Магистрдик диссертациябыздын акыркы бөлүмүндө бул ишти жазууда колдонулган адабияттардын тизмеси берилди.

Ачкыч сөздөр: байыркы түрк тили, кыргыз тилинин түштүк диалектилери, байыркы жазма булактар, фонетикалык элементтер, морфологиялык элементтер.

ÖZ

Yazar : Ayperi Karatayeva
Üniversite : Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : Türkoloji
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XIX+154
Mezuniyet Tarihi : 04/06/2015
Tez Danışmanı : Yard. Doç. Dr. Nurdin Useev

KIRGIZ TÜRKÇESİNİN GÜNEY AĞIZLARINDA ESKİ TÜRKÇE UNSURLAR

Bu tezin konusu olan Eski Türkçe üzerinde pek çok araştırma ve yorum yapılmıştır. Bu araştırma ve yorumlar arasında Kırgız Türkçesi ağızlarıyla ilgili çalışmaları da görmek mümkündür. Bu tez çalışmasında konuyla ilgili bugüne kadar yapılan araştırma ve yorumların içinden S. Malov, İ. Kormuşin, Talat Tekin, Nurdin Useev ve Ceenbay Mukambaev'in çalışmaları, Eski Türkçe sözlükler ve diyalektolojik sözlükler esas alınmıştır. Tez çalışmasında günümüz Kırgız Türkçesi edebî dilinde kullanılmayan, ancak ağızlarında hâlâ yaşamakta olan Eski Türkçe unsurları tespit edip, incelemek amaçlanmıştır.

Bu konunun tez çalışması olarak seçilmesinin amacı, Kırgız Türkçesi Güney ağızlarında yaşamakta olan Eski Türkçe unsurların tespiti ve elde edilen verilerin fonolojik, morfolojik ve leksikolojik yönlerden karşılaştırılarak süreç içinde, değişen ve değişmeyen yapıların ortaya konması ve verilerden yola çıkarak yeni bilgilere ulaşmaktır.

Tez çalışmasında temel olarak Kırgız Türkçesi Güney ağızlarında tespit edilen Eski Türkçe unsurların leksikolojik, morfolojik, fonolojik karşılıkları, anlamları örnekleriyle beraber verildi.

Tezin giriş bölümünde Eski Türkçeyle Kırgız Türkçesi Güney ağızları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Giriş bölümünden sonra esas bölüm üçe ayrıldı.

Birinci bölümde Eski Türkçe ile Kırgız Türkçesi Güney ağızlarında tespit edilen Eski Türkçe unsurlar fonolojik yönden karşılaştırılarak, farklılıkları ve benzerlikleri örneklerle verildi.

İkinci bölümde Eski Türkçe ile Kırgız Türkçesi Güney ağızlarında tespit edilen Eski Türkçe unsurlar morfolojik yönden karşılaştırılarak farklılıkları benzerlikleri örneklerle verildi.

Üçüncü bölümde Eski Türkçe ile Kırgız Türkçesi Güney ağızlarında tespit edilen Eski Türkçe unsurlar karşılaştırılarak, karşılıkları anlamlarıyla, örnekleriyle ve kaynaklarıyla beraber verilmiştir. Bu bölümden sonra genel bir değerlendirmeyle çalışma sona ermiştir.

Tezin son kısmında tezi çalışmasında yararlanılan kayak eserlerin ve sözlüklerin listeleri sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Eski Türkçe, Kırgız Türkçesi Güney ağızları, leksikoljik, morfolojik, fonolojik unsurlar.

АБСТРАКТ

Подготовила	:Айпери Каратаева
Университет	:Кыргызского-Турецкий универсиет «Манас»
Направление	:Тюркология
Вид работы	:Магистерская диссертация
Количество станиц	:XIX+154
Дата окончания	:04/06/2015
Научный руководитель	:и.о. доц. док. (PhD) Нурдин Усеев

ЭЛЕМЕНТЫ ДРЕВНЕТЮРКСКОГО ЯЗЫКА В ЮЖНЫХ ДИАЛЕКТАХ КЫРГЫЗСКОГО ЯЗЫКА

Объектом нашего исследования являются древнетюркские языки, которые были исследованы и прокомментированы различными исследователями. В данной работе основываясь на трудах С. Малова, И. Кормушина, Талата Текина, Нурдина Усеева, Жээнбая Мукамбаева и словарях Древнетюркского языка в работе были рассмотрены следы древнетюркских элементов в южных диалектах кыргызского языка.

Целью исследования является фонетическое, морфологическое сравнение и лексическое исследование архаических языковых элементов южных диалектов кыргызского языка.

В диссертации даются фонетические, морфологические и лексические элементы древнетюркского языка, а также их семантические знания с примерами, встречающиеся в южных диалектах кыргызского языка.

В вводной части дается общая характеристика древнетюркскому языку и южным диалектам кыргызского языка. За ней следуют три основные части диссертации:

В первой части были рассмотрены различия и сходства древнетюркского языка и фонетики южных диалектов кыргызского языка.

Во второй части даны примеры морфологических элементов южных диалектов кыргызского языка.

В третьей части даются эквиваленты слов древнетюркского языка в южных диалектах кыргызского языка и их значения на примерах, с указанием источников.

В заключительной части даются общие выводы исследовательской работы. В конце диссертации дается список научной литературы.

Ключевые слова: древнетюркский язык, восточные диалекты киргизского языка, фонетические элементы, морфологические элементы, лексические элементы.

ABSTRACT

Author	:Aiperi Karataeva
University	:Kyrgyz-Turkish Manas University
Department	:Turkology
Type of Dissertation	:Master`s Thesis
Number of Pages	:XIX+154
Graduation Date	:04/06/ 2015
Supervisors	:Assist. Prof. Dr. Nurdin Useev

ELEMENTS OF THE OLD TURKIC LANGUAGE IN THE SOUTHERN DIALECTS OF THE KYRGYZ LANGUAGE

Which is the subject of the thesis topic on Old Turkic languages that have been studied by different researchers. This comments and reviews S. Malov, I. Kormushin, Talat Tekin, Nurdin Useev, Zheenbay Mukambaev and dictionaries of Turkic languages were used in the work to researge Elements of the old Turkic Language in the southern dialects of the Kyrgyz language.

The aim of the study is to compare the phonetic, morphological and lexical study of the archaic language elements of the southern dialects of the Kyrgyz language.

In the thesis is given phonetic, morphological, lexical elements in the old Turkic language, given the southern dialects in the Kyrgyz language by semantic, with meanings and examples listed.

Our thesis began with the introduction. In this section we are given general information about the Old Turkic language and southern dialects of the Kyrgyz language. It is followed by three main parts of the thesis.

In the first part we have discussed the differences and similarities between the ancient language and phonetics of the southern dialects of the Kyrgyz language.

The second part listed examples of the morphological elements of the southern dialects of the Kyrgyz language.

In the third part are given the equivalent of an ancient Turkic language in southern dialects Kyrgyz language and their meanings with examples, with indication of the source.

In the final part contains the General conclusions of the research work. At the end of the thesis provides a list of references.

Keywords: Old Turkic language, Oriental dialects of the Kyrgyz language, phonetic elements, morphological elements, lexical items.